Чорний Р. В. До питання залучення інвестиційних ресурсів в АПК України / Руслан Чорний // Галицький економічний вісник. — 2009. — № 2. — С. 177-180. — (аграрні й екологічні проблеми економіки).

УДК 330.322:631.164.23

Руслан ЧОРНИЙ

ДО ПИТАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В АПК УКРАЇНИ

Анотація. *Статтю присвячено аналізу забезпечення інвестиційними ресурсами сільськогосподарських підприємств. Розкрито взаємозв'язок між динамікою інвестицій та результатами господарювання.*

The summary. *The article is devoted the analysis of providing of agricultural enterprises investment resources. Intercommunication is exposed between the dynamics of investments and results of ménage.*

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, механізм інвестування, інвестиційні ресурси.*

Постановка проблеми. Ефективний розвиток економіки України визначатиметься рівнем інвестиційних можливостей та інвестиційною привабливістю, що, в свою чергу, залежить від ефективності інвестиційних процесів загалом. Питання фінансування інвестицій та їх раціонального використання особливо важливе в умовах важкого економічного стану сьогодення.

Дослідження стану інвестиційної діяльності в Україні, виявлення перешкод підвищення віддачі інвестиційних вкладень та обґрунтування шляхів їх усунення сприятиме підвищенню ефективності економіки України та підвищення рівня її конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інвестиційної привабливості, інвестування, інвестиційної активності, завжди знаходилися у центрі уваги вчених-економістів. Фундаментальний економіко-теоретичний аналіз інвестиційного процесу в умовах ринку висвітлено у працях Дж. Кейнса, І. Фішера, У. Шарпа, А. Пересади, І. Бланка та ін. Питання вирішення проблеми ефективності залучення інвестицій в аграрний сектор України привертає увагу таких вітчизняних вчених як П.Т. Саблук, М.І. Кісіль, І.І. Лукінов, В.В. Юрчишин, М.Я. Дем'яненко, О.М. Шпичак, Л.І. Бровко, І.І. Сталєв, В.М. Просяник, С.А. Буткевич. Однак, незважаючи на багатоаспектність наукових досліджень, деякі питання, пов'язані з особливостями й напрямами активізації та підвищення ефективності інноваційної діяльності в аграрному секторі, залишаються недостатньо вивченими. Зокрема на сучасному етапі розвитку економіки немає однозначного трактування, розмежування і узагальнення поняття «інвестиції» та «капітальні інвестиції», відсутні комплексні розробки щодо інвестування сільськогосподарських підприємств,

Постановка завдання. Незважаючи на багатоаспектність наукових досліджень по даній темі, деякі питання, пов'язані з особливостями і напрямами активізації та підвищення ефективності інвестиційної діяльності в аграрному секторі, залишаються недостатньо вивченими. З огляду на це, **метою статті** є визначення сутності інвестицій та опрацювання пропозицій щодо активізації й підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття інвестиції увійшло у наше життя зовсім недавно, а вже зайняло одне з важливих місць у вітчизняній економіці. Інвестиційна активність розглядається як основний фактор економічного зростання, залежний насамперед, від економічної динаміки, співвідношення попиту і пропозиції (особливо на інвестиційних ринках), від рівня монополізації провідних галузей матеріального виробництва, наявності ефективних власників і стратегічних інвесторів. Економічна науко повинна не тільки оцінювати стан інвестиційної сфери, але й прогнозувати результати її трансформації, обґрунтувати пріоритетні напрямки інвестиційної діяльності на всіх рівнях.

Аграрний сектор у сучасних умовах потребує значних інвестиційних ресурсів. Нині залучення інвестицій в нього – це вже не питання розвитку даного сектору, а питання його виживання або подальшого його безповоротного занепаду. Для цього необхідно використовувати всі можливі інвестиційні ресурси. Актуальність теми активізації залучення і використання інвестиційних ресурсів в аграрному секторі економіки за допомогою нових механізмів зумовила доцільність проведення даного дослідження.

Несприятливий інвестиційний клімат в агропромисловому комплексі є наслідком інвестиційної діяльності в інших галузях економіки, а також результатом довготривалої збитковості основних видів сільськогосподарського виробництва. Серед причин зниження інвестиційної активності слід виділити:

- великий податковий тиск на виробників продукції та відсутність пільг для виробничих інвестицій, а також нерівномірність оподаткування;

різні «правила гри» на фінансових ринках для усі учасників, у зв'язку з чим найвигіднішими сферами вкладення капіталу стали операції з цінними паперами, нерухомістю, банківськими операціями;

- низький рівень завантаженості раніше введених в експлуатацію основних фондів і високий рівень їх зношеності, що не дозволяє підприємствам нагромаджувати необхідні кошти для виробничої бази. Крім того, поширеною стала практика нецільового використання амортизаційних відрахувань;
- плинність висококваліфікованих науково-технічних кадрів;
- недосконалий порядок відкриття нового підприємства;
- нестабільність правових основ інвестиційної діяльності.

Важливість правильної інвестиційної політики важко переоцінити. Жодна економіка світу не досягла значних результатів без залучення коштів вітчизняних та іноземних приватних інвесторів. Інвестиції для підприємств означають модернізацію і технічне переоснащення, впровадження енерго й ресурсозберігаючих технологій, а, отже, зменшення частки матеріальних витрат у структурі собівартості та збільшення оплати праці, виробництво конкурентоспроможної продукції.

Поліпшення інвестиційного клімату в АПК економісти передусім пов'язують із підвищенням ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств, посиленням державної підтримки виробників-аграріїв. Але особливий інтерес викликає позиція тих вчених, які пов'язують розвиток інвестиційно-іноваційного процесу з функціонуванням інтегрованих структур нового типу. Розвиток останніх нині здійснюється у ринковому середовищі, яке відтворює умови функціонування капіталістичної економіки. Тому процеси інвестиційного спрямування не можуть не відбивати соціально-економічний зміст даної економічної системи. Враховуючи це, ми поставили за мету з'ясувати особливості сучасного механізму інвестування в агропромислове виробництво, спираючись на загальні закономірності капіталістичного відтворення.

На розвиток інвестиційної сфери й усього процесу накопичення суттєво вплинули руйнування централізованого державного фінансування капітальних вкладень і відсутність якісних ринкових механізмів розширення виробництва.

У комплексі заходів щодо виходу української економіки з найглибшої та найгострішої структурної кризи визначальне значення має відновлення основного капіталу на основі новітніх досягнень науки і техніки. У цих умовах різко зростають роль і значення інвестицій, які є фінансовим джерелом капітального будівництва.

З проведеного нами аналізу інвестиційного процесу в АПК України доцільно виділити такі пріоритетні напрямки вкладення капіталу:

1. У рослинництві – розробка нових методів селекції, спрямованих на створення принципово нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур, які поєднають скоростиглість, підвищену й високу стійкість проти хвороб, шкідників і критичних погодних умов, з високою продуктивністю; організація насінництва, у тому числі, на безвірусній основі; дослідження з удосконалення сучасних методів збору та збереження врожаю; підвищення родючості земель екологічно безпечними заходами.

2. У тваринництві – створення високопродуктивних молочних і м'ясних порід великої рогатої худоби, гібридів і кросів у свинарстві, птахівництві і вівчарстві; розробка економічно ефективних, ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій ведення різноманітних галузей тваринництва в підприємствах з різними формами власності й обсягами виробництва; розробка на основі методів і засобів профілактики та боротьби з хворобами тварин; зниження втрат живильних речовин у кормах при їх заготівлі та збереженні.

Сутність інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств полягає в організації фінансово-грошових потоків і управління ними з метою ефективного використання грошових засобів. Поняття сутності інвестиційної діяльності можна звести до категорії самофінансування, що базується на повній сукупності витрат для виробництва сільськогосподарської продукції і розширення виробничо-технічної бази підприємства, та означає, що кожне підприємство покриває свої поточні та капітальні витрати за рахунок власних джерел інвестування.

Інвестиційна активність виражається у їхній дієвій, цілеспрямованій і результативній діяльності щодо залучення інвестицій з усіх внутрішніх і зовнішніх джерел, а також ефективного

використання залучених інвестиційних ресурсів. Для сільськогосподарських підприємств особливо актуальною стала проблема вибору та пошуку джерел інвестицій. Стимулювання інвестиційної діяльності, вироблення чіткої стратегії інвестування, визначення її пріоритетних напрямків, мобілізація всіх джерел інвестицій є найважливішою умовою стійкого та якісного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Аналіз розвитку аграрної економіки свідчить, що особливих зрушень у поліпшенні фінансового стану сільськогосподарських товаровиробників останнім часом не відбулося. Частка збиткових аграрних підприємств збільшилася з 0,4% у 1990р. до 34-54% у 2000 -2007рр. Зменшився обсяг валової продукції у сільському господарстві з 104,5 у 1990р. до 66,1 млрд грн. у 2007р., або на 37%. Особливо скоротилося виробництво тваринницької продукції, що призвело до зростання безробіття на селі. Частка інвестицій у сільському господарстві зменшилася за ці роки з 21,3% до 3.7-5,3% . Загальний обсяг інвестицій зрівноважився, проте у аграрній галузі, порівняно з 1990р., він знизився в 23,8 раза у 2000р., у 6,4 – у 2007р. та в 2,4 раза – у 2007р.

При даній оптимістичній тенденції абсолютного зростання обсягів капітального інвестування аграрних підприємств з 2000р. нормальний відтворювальний процес можна забезпечити не раніше 2025р. при мінімальній потребі капітальних інвестицій 20 млрд, грн. Така ситуація призвела до зменшення основних виробничих засобів аграрних підприємств, вартість яких лише за 2000 - 2007 знизились до 47 млрд грн, або майже вдвічі, водночас в інших галузях економіки інвестиційні процеси активізувалися, що сприяло нарощуванню основних засобів і дало поштовх до економічного зростання. Частка їх у загальній вартості економіки зменшилась з 16.5% у 1990р. до 5,7% у 2007р.

За розрахунками ННЦ «Інституту аграрної економіки» УААН потреба у основних засобах під запроектовані обсяги виробництва продукції до 2010р. визначена у обсязі 393,5 млрд грн, а до 2015р. – 529 млрд грн, з них на оновлення машинно - тракторного парку необхідно 150 – 200 млрд грн. Отже, дефіцит інвестиційних ресурсів очевидний і становить 300 - 450 млрд грн. Нині джерела інвестування формуються за рахунок прибутку, амортизаційних відрахувань і сторонніх інвестицій. Це близько 5-7 млрд грн., з яких на придбання сільськогосподарської техніки може бути використано не більше 2 млрд грн. Виходячи із цього, необхідність розробки програми інвестиційної діяльності в аграрній сфері АПК є очевидною.

Враховуючи тенденції розвитку інвестиційних процесів у сільському господарстві, слід розглянути організаційно-економічний механізм інвестування в сільському господарстві (рис.1)

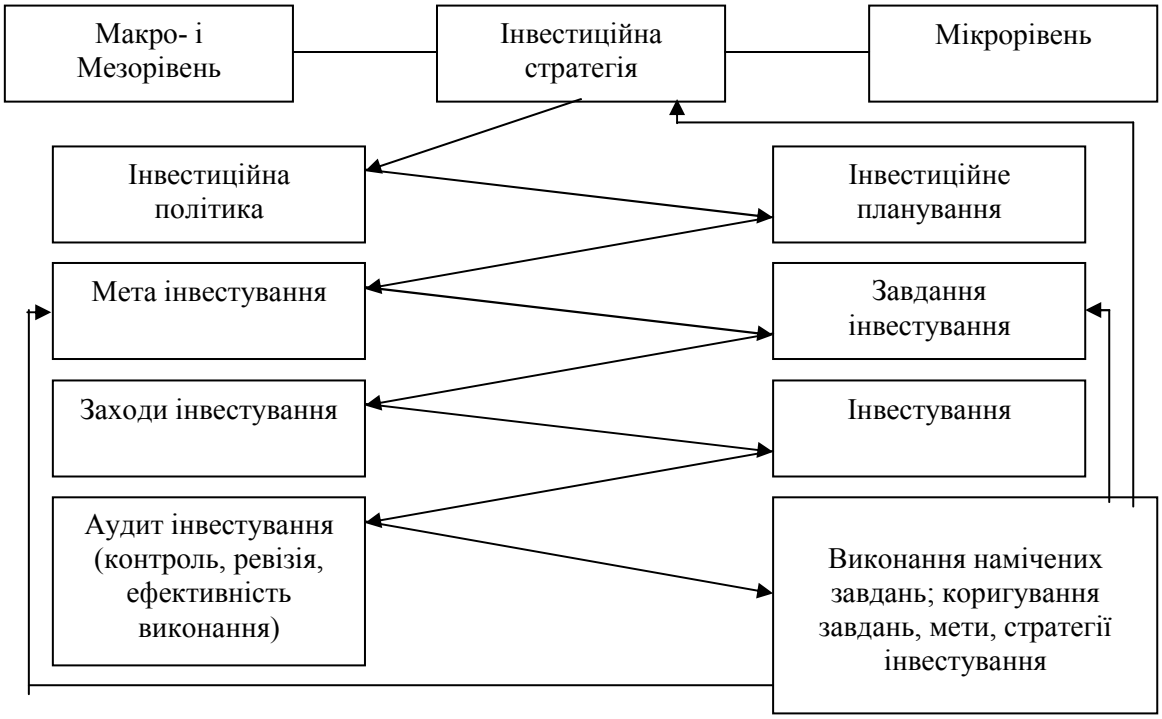

Рис. 1. Функціонування організаційно-економічного механізму інвестування в сільському господарстві

Стратегічно важливим завданням формування організаційно –економічного механізму інвестування в сільському господарстві є здійснення виваженої інвестиційної політики в галузі, яка повинна стати одним із найголовніших чинників виходу з інвестиційної й технічної кризи, в яку потрапив аграрний сектор економіки.

На всіх рівнях управління інвестиційною діяльністю в сільському господарстві (загальнодержавному, обласному, районному рівнях і рівнях підприємств) необхідно розробити концепції, затвердити плани розвитку інвестиційної діяльності (інвестиційні проекти), здійснювати аудит їх виконання та корегувати, відповідно до поточної ситуації розвитку сільського господарства й економіки в цілому.

Світовий досвіт показує, що сучасний інвестиційний комплекс повинен являти собою багатогалузеву, високотехнологічну й конкурентоспроможну систему, яка забезпечує зміцнення економічної незалежності та національної безпеки країни, гідний рівень життя народу й інтеграцію економіки у світовий ринок на рівноправних умовах.

Теперішні середні і малі (фермерські) господарства, за умови обмеженості трудових і фінансових ресурсів, не в змозі обробляти великі площі землі та вирощувати великі стада худоби. Тому єдиний шлях для зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та його економічної ефективності – це підвищення врожайності й продуктивності, тобто шлях інтенсифікації виробництва.

Невід'ємною складовою інвестиційного розширення є постійне залучення нових ефективних факторів виробництва. При цьому конкурентоспроможність капіталу у багатьох аспектах ґрунтується на готовності та спроможності країни до впровадження інновацій. В умовах, коли вартість матеріально технічних і енергетичних ресурсів значно зросла порівняно з вартістю сільськогосподарської продукції, проблема енерго- та ресурсозбереження стала пріоритетною в сільгоспвиробництві й поставила перед науковцями завдання пошуку шляхів зниження витрат матеріально-технічних та енергетичних ресурсів.

Висновок з даного дослідження. В умовах ринкової економіки інтенсифікацію агропромислового виробництва, підвищення конкурентоспроможності його продукції, найкраще здійснювати на інтенсивній основі – технічному та технологічному його удосконаленні, шляхом запровадження системи машин для комплексної механізації всіх технологічних процесів, використання прогресивних технологій, які сприяють зростанню продуктивності праці, зменшенню втрат продукції і зниженню її собівартості.

Оскільки Україна задекларувала свій намір вступу до Європейського Союзу, то для забезпечення розширеного відтворення основного капіталу на новій технологічній основі, необхідно подумати про створення сприятливих умов для залучення як внутрішних, так і іноземних інвестицій.

Використана література

1. Бланк И. А Інвестиційний менеджмент. – К.: МП «ИТЕМ», 1995. – 448 с.
2. Закон України Про інвестиційну діяльність// Відомості Верховної Ради України. – 1999. -134 с.
3. Нестерчук Ю. О. Пріоритетний характер інвестицій у спільні підприємства аграрної сфери економіки // Економіка АПК. – 2000. - № 5. – С. 53-57.
4. Саблук П. Аграрна економіка і політика в Україні : підсумки минулого та погляд у майбутнє. Науково-популярні нариси у трьох томах. Т. II. Аграрна економіка в умовах демократичного державотворення. К.: Інститут аграрної економіки, 2001.– 484 с.
5. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Державний комітет статистики України: - К.: Консультант, 2006. – 564 с.
6. Статистичний щорічник України за 2006 рік / Державний комітет статистики України: - К.: Консультант, 2007. – 560 с.
7. Федоренко В. Г., Гойко А. Ф. Інвестознавство: Підручник / За наук. ред. В. Г. Федоренко. – К.: МАУП, 2000. - 408 с.
8. http://www/prezident.gov.ua.
9. http://www/rada.gov.ua.
10. http://www/ukrstat.gov.ua.